

УДК 271.2. 283/289

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.36.9>

ТЕОЛОГІЯ ВЕЛИКОЇ БОРОТЬБИ У ВЧЕННІ ЦЕРКВИ АДВЕНТИСТІВ СЬОМОГО ДНЯ

Валентина Куриляк

*Національний університет «Острозька академія»,
гуманітарний факультет, кафедра культурології та філософії
вул. Семінарська, 2, 35800, м. Острог, Рівненська область, Україна*

У статті комплексно розкрито суть та зміст теології великої боротьби як одного із ключових доктринальних учень Церкви Адвентистів сьомого дня. Наведено визначення терміна «велика боротьба» з точки зору адвентистів, які трактують це явище в контексті унікального нарративного підходу до причин існування зла та добра, підкреслюючи, що причиною зародження вселенської суперечки є небажання коритися вимогам декалогу та принципам правління Бога. Зауважено, що з точки зору вчення Церкви Адвентистів сьомого дня причиною виникнення у Всесвіті зла, гріха та страждань є повстання проти авторитету Бога, розпочав це повстання Люцифер та ангели, які зайняли його сторону, а продовжують люди, котрі не коряться вимогам десяти заповідей Божих. Констатовано, що це вчення червоною ниткою об'єднує навколо себе всі інші доктрини та релігійні принципи Адвентистів сьомого дня. Встановлено, що передумовою великої боротьби між добром та злом відповідно до вчення адвентистів є свобода вибору створених Богом істот. Центральною темою великої боротьби виступають три ключові фактори: авторитет Бога, Декалог та характер людини в контексті свободи вибору. Оглянуто концепцію неподільності Старого та Нового Заповітів у вченні адвентистів та визначено, що воно базується виключно на 10 заповідях Божих, які донині не втратили свого авторитету. Розглянуто позицію адвентистів щодо вчення про теодицею, в контексті якого визначено, що розповідь про велику боротьбу неминуче породжує теодицею великої боротьби. Тобто, на думку адвентистів, неможливо говорити про якість Бога у відриві від його реакції на бунт у Всесвіті. Досліджено теологію процесу спасіння людини, яка є безпосереднім учасником великої боротьби. Встановлено, що есхатологія адвентистів нерозривно пов'язана із подіями останньої битви між добром та злом, яка неодмінно відбудеться на землі під час другого приходу Ісуса Христа. У висновках констатовано, що навколо ідеї великої боротьби між добром і злом адвентизм вибудував струнку концепцію щодо пояснення причини походження у Всесвіті, причини «падіння» людини під час життя на землі та спасінням людини.

Ключові слова: теологія, велика боротьба, Декалог, Церква Адвентистів сьомого дня.

Вступ. Відповідно до вчення Церкви Адвентистів сьомого дня концепція великої боротьби є центральною темою Біблії, і лише через призму великої боротьби інші теми, які порушуються у Святому Писанні, стають більш зрозумілими і отримують узгодженість та гармонію. Ця тема вважається особливою рисою теології Церкви АСД. «Велика боротьба – це не просто віра, а центральний організуючий принцип, світогляд і метанаратив адвентизму, – стверджує бакалавр теології Ентоні Макферсон у своїй дисертації. – Більше того, це загальна ідея, всередині якої адвентистська думка поміщає все вчення, вірування, місії та практики» [1, с. 7–8]. Говорячи про значення цієї концепції як метанаративу, тобто глобальної оповіді, що структурує світ: «відповідно до прийнятих моральних відносин між суспільством та індивідом, минулим і майбутнім, теорією і досвідом» [2, с. 182], а також у релігійному контексті ця ідея виступає як: «специфічний спосіб конструювання та усвідомлення реальності» [3, с. 33]. У цьому контексті визначення концепції за змістом вигля-

дає таким чином: «Велика боротьба має унікальний нарративний підхід до проблеми зла, в основі якого лежать космічні політичні та ідеологічні суперечки про любов, закон і принципи правління Бога» [1]. Тому пропонуємо вашій увазі актуальне філософське та богословське дослідження на тему окреслення рис теології великої боротьби, яка ґрунтовно представлена у вченні та практиці Церкви Адвентистів сьомого дня. Саме тому **мета** дослідження полягає у комплексному аналізі теології великої боротьби, яка є основою учень та практик Церкви Адвентистів сьомого дня.

Виклад основних матеріалів дослідження. Згідно з адвентистським богослов'ям, саме крізь призму великої боротьби стають більш зрозумілими такі поняття, як Євангеліє, спасіння, праведність та важливість старозавітного служіння у земному святилищі, первосвященницьке служіння Христа в небесному святилищі, співвідношення віри і діл у справі спасіння, значення першого та другого приходу Христа. Як зазначають адвентисти, ті, хто не усвідомлює важливості цієї центральної теми Біблії, обмежені в розумінні голгофської жертви Христа, оскільки розглядають смерть Христа лише з погляду дарування Богом людині прощення гріхів. А концепція великої боротьби вказує, що значення голгофської жертви полягає не лише в прощенні, але й у відновленні божого образу в людині завдяки благодаті. Іншими словами, метою Євангелія є відновлення того, що було зруйноване та понівечене гріхом.

Концепція великої боротьби звертає увагу на суперечку між Богом та сатаною щодо кращого плану життя для розумних істот у Всесвіті. Бог як Творець показав, що життя може існувати лише в гармонії із ним, з його волею, яка виражена в божих заповідях та прикладі життя Ісуса Христа. План сатани полягав у тому, що створені істоти повинні мати незалежне існування й керуватися власною волею.

Диявол переконував інших, що Бог несправедливий та деспотичний. Для того щоб показати неправдивість обвинувачень сатани, Бог не вдався до знищення цієї бунтівної істоти. Маючи люблячий характер, Він вирішив продемонструвати перед Всесвітом свою любов через смерть свого Сина. І водночас показати, до чого призводить правління сатани на землі. Наслідки цього правління мають стати уроком не лише для жителів землі, але й для всього Всесвіту. Метою сатани стало намагання знищити закон божий та схилити до непослуху Богові інших розумних істот. З іншого боку, Бог втрутився в історію гріховного світу та проявив свій характер в особі Ісуса Христа. Таким чином кожен з мешканців Всесвіту міг свідомо визначити, хто є правим у цьому конфлікті.

Особливостями впливу концепції великої боротьби є віра адвентистів в умовне безсмертя людини, святість суботнього дня, історичистський погляд на інтерпретацію апокаліптичних пророцтв Біблії. А також визнання пророчого дару в служінні Еллен Уайт, розуміння первосвященницького служіння Христа в небесному святилищі, його другого приходу та погляд на здоровий спосіб життя.

Таким чином, різні пункти віровчення церкви поєднуються в гармонійну теологічну систему завдяки теології великої боротьби. Метою Євангелія в контексті великої боротьби між Христом та сатаною є відновлення людини в усіх сферах її існування: фізичній, розумовій, емоційній та духовній. Це відновлення має на меті приготування віруючих до другого приходу Христа [4].

Творець і Декалог. Як зазначають адвентистські теологи, «модель війни, також відома як модель «великого протиріччя», або «космічного конфлікту», взята з біблійного світогляду, в основі якого лежить віра в триєдиного Бога-Творця, всемогутнього, всезнаючого і доброго. Однак віра у всезнаючого, всемогутнього і доброго Бога призводить до питань про проблему зла і людських страждань, що, своєю чергою, веде до Божого

рішення – плану викуплення» [5, с. 149]. Тож розглянемо більш уважно біблійний світогляд (у розумінні адвентистів сьомого дня) для чіткого уявлення елементів, з яких складається теологія великої боротьби.

Насамперед, на що звертають увагу адвентисти, у Святому Письмі зазначено, що коли Господь створив небо і землю, там панувала повна гармонія. Цей стан після завершення процесу творіння описано такими словами: «І побачив Бог усе, що вчинив. І ото, вельми добре воно!» (Книга Буття 1:31). В контексті цього апостол Павло додає, що крім видимого світу, були також створені невидимі людському оку істоти – ангели: «Бо то Ним створено все на небі й на землі, видиме й невидиме» (Послання до Колоссян 1:16), «Ти чиниш духів Янголами Своїми, а палючий огонь Своїми слугами» (Послання до Євреїв 1:7). Однак відповідно до вчення ЦАСД Бог є не лише Творцем, а й Законодавцем. Саме Творець заклав у Всесвіті закони моралі для створених ним істот (Ісаї 33:22). Основою Божого морального закону та його характеру є любов (1 Івана 4:8; 5:3). Апостол Павло наголошує: «любов є виконання Закону» (Послання до Римлян 13:10). Десять Заповідей стали вираженням Божої волі та його люблячого характеру. Вони є моральним компасом для людської поведінки. Ісус Христос показав, що серцем Декалогу є любов до Бога і любов до ближнього (Марка 12:28-32). Крім того, Бог створив усіх розумних істот зі свободою волі та вибору. Ця позиція у Біблії чітко проглядається через численні заклики до свідомості людини та настанов, щоб людські істоти шукали Бога та відверталися від зла (Повторення Закону 30:19-20; Якова 4:8; 1 Петра 5:6-9).

Як підкреслюють адвентистські джерела, хоча проблеми, які зачіпає велика боротьба, у прямому вигляді не вказані в Святому Письмі, «однак деякі уривки з Біблії дають підказки. По-перше, здається, що закон Божий піддається нападу: сатана, замаскований під змія, кинув виклик Єві, щоб вона вибрала самостійно, а не підкорялася закону Бога. Іоанн визначає злочин як «порушення закону Божого» (1 Івана 3: 4). З цього послання ясно, що йдеться про моральний закон. Гріх також розглядається як злочин проти волі Бога (Пс. 40: 8). Письмо говорить, що «диявол грішить від початку» (1 Івана 3: 8). Це означає, що сатана сумнівався в необхідності підпорядкування ангелів моральним заповідям Бога» [5, с. 153–154].

Походження зла як результат повстання проти авторитету Бога. Щодо походження та джерела усякого зла у Всесвіті, адвентисти вказують на Люцифера, ангела, який перший згрішив. Вони сприймають його як конкретну реальну особу, а не просто узагальнений образ усього злого. Ліберальне тлумачення, що не визнає за Люцифером реальної фігури, Церква АСД не розділяє. Адвентисти, як і інші протестанти, вбачають у пророцтві Єзекіїля про царя Тирського вислови, що стосуються саме Люцифера: «Ти був бездоганний у своїх дорогах від дня твого створення, аж поки не знайшлася на тобі несправедливість» (Єзекіїля 28:15). У пророцтві Ісаї про царя Вавилонського вбачають також натяк на ангела, що пав, істоту, у якій розвинулися гордість та заздрість, бажання мати таку ж славу, яку має Бог: «Зійду я на небо, повище зір Божих поставлю престолу свого... уподібнюсь Всевишньому!» (Ісаїя 14:13-14). З наведеного розділу пророка Ісаї взято й ім'я цього ангела – «син зірниць досвітньої», або «Люцифер» з латинської мови (Ісаїя 14:12).

Ось як тема походження зла розглядається в одній з публікацій на сайті Інституту біблійних досліджень Церкви АСД: «А як щодо Люцифера? Він був створений Богом. У Біблії щодо нього йдеться про три важливі речі. По-перше, він істота; по-друге, коли Бог створив його, він був «непорочним»; і по-третє, «нечестя було в (ньому)» (Єз. 28:15, NIV). Текст підтверджує доброту творіння Бога (у цьому разі Люцифера), визнаючи при цьому, що з цією істотою сталося щось жахливе («зло було знайдено в тобі»). Але хіба остання фраза не передбачає чогось по суті неправильного з Люцифером, що в якийсь

момент стало явним?» [6]. Цим запитанням автор публікації підводить читача до висновку: «Тут ми стикаємося з таємницею походження гріха: його ірраціональністю. Тоді як бездоганність херувима ясно пояснюється як продукт божественного творіння, злість – це несподіване явище, яке «було виявлено» (на івриті: Матса) в ньому. Пасивне використання дієслова в інших юридичних контекстах схиляє нас до висновку, що тут він також має юридичний сенс (порівняти з Естер 2:23; Псалми 17: 3; 1 Царів 25:28). Дивна поведінка херувима була розглянута законом і визнана нечестивою. Судовий розгляд був необхідним, тому що поведінка херувима не відповідала тому, що від нього очікувалося. Суд дійшов висновку, що в ньому було зло» [6].

Отже, падіння Люцифера, згідно з розумінням адвентистів, є результатом не Божої волі чи помилки, або недосконалої творіння, а результатом власного вибору вищезгаданої істоти, причому цей вибір неможливо пояснити раціонально, тож Творець за нього відповідальності не несе. Оскільки чистий у разі створення ангел запламував себе повстанням, він постає у книгах Біблії як диявол (наклепник), сатана (супротивник), спокусник (Матвія 4:1,3), «великий змій» (Об'явлення 12:3), «оскаржувач братів наших» (Об'явлення 12:10) та «душоуб» (Івана 8:44). Ця особа називається «батьком неправди» та автором гріха, в якому «немає істини» (Івана 8:44; 1 Івана 3:8). А оскільки «гріх – це беззаконня» (1 Івана 3:4), то адвентисти роблять висновок, що диявол із самого початку виступив проти святого Божого Закону. Таким чином, з іншими пізніми протестантами Церкву АСД споріднює вчення про ангела, що першим збунтувався проти Бога, але відмінність – в особливому акценті на Законі Божому як першочерговій цілі люциферіанських нападів, предметі суперечки космічного масштабу.

Отже, згідно з адвентистською теологією, Люцифер постав проти Господнього авторитету, його характеру та закону (останні три категорії богослови Церкви АСД вважають нерозривно пов'язаними між собою). Ставлячи під сумнів ці три категорії, сатана спокусив перших людей (Книга Буття 3:5), а також звів третину небесних янголів (Об'явлення 12:4; Матвія 25:41), завдяки чому отримав титул «Вельзевул» – «князь демонів» (Марка 3:22). Біблія як головне джерело адвентистської теології стверджує, що Люцифер та його янголи через бунт проти Божого правління були скинені з неба (Об'явлення 12:7-9, Луки 10:18, Об'явлення 20:2). Апостоли Петро та Юда у своїх посланнях звертають увагу на долю, що очікує ангелів, які підняли повстання. У майбутньому їх очікує «суд великого дня», коли вони отримають своє покарання (2 Петра 2:4; Юди 1:6).

Гріх незалежності від Бога. «Сатана хвалився, що хоче уподібнитися Богу (Ісайя 14:13-14). Самість стала центром його думки, він думав, що здатний управляти своїм життям окремо від Бога. Сатана спокусив Єву зробити власний вибір незалежно від Бога, сказавши, що вона буде подібна до Бога» [5, с. 154]. Тому, розглядаючи наслідки діяльності Люцифера, дослідники Біблії – адвентисти констатують, що після гріхопадіння Адама та Єви, що були спокусені сатаною, на землю прийшов гріх, тління і смерть (Буття 3:1-19; до Римлян 5:12). У результаті диявол став господарем на планеті Земля (Луки 4:6). У цьому контексті Люцифер має титули: «князь, що панує в повітрі» (до Ефесян 2:2), «князь цього світу» (Івана 12:31), «бог цього віку» (2 Коринтян 4:4).

Гріх людей призвів до змін як на фізичному рівні, так і на духовному та розумовому. Фізична природа людини стала підвладною хворобам, старінню та смерті. Людина, коли грішить, віддаляється від Бога (до Римлян 3:23; Єремія 17:9), стає божим ворогом (до Римлян 5:10). Щодо характеру та поведінки, волею людини починають керувати тілесні пожадливі та запаморочений розум (до Ефесян 2:3; 4:18). Таким чином, ці Божі творіння стають: «дітьми гніву», які заслуговують Божий осуд на вічну смерть (до Ефесян 2:2; до Римлян 1:32).

Наслідки гріховного вибору людства проявляються також і в природі. «Цей світ – зона бойових дій у великій боротьбі між Богом і дияволом. Крістіан зазначає, що в зоні бойових дій страждають як люди, так і земля. Життя в зоні бойових дій небезпечне. Урожай знищений, ліси знищені, вода отруєна, дороги і поля заміновані, бомби падають у несподівані райони, люди голодують, страждають і умирають. Як природні, так і моральні пороки є результатом падіння і повстання. Сатана здатний викликати стихійні лиха і хвороби, що руйнують навколишнє середовище і людей» [5, с. 174].

Таким чином, адвентисти знаходять у Біблії інформацію щодо минулого, теперішнього та майбутнього як бунтівних ангелів, так і зваблених ними людей. Метанаратив великої боротьби, центром якої став Закон Божий та авторитет Творця Всесвіту, містить оповідь як про походження та природу зла, так і про його майбутню долю.

Божественне передбачення, план спасіння як основа теодицеї. Втім оповідь про походження зла та його кінець сама по собі як констатація мета-історичних фактів пояснює далеко не все в історії людства та Всесвіту, тому теологія стикається із запитаннями, що потребують додаткових відповідей. У цьому контексті «розповідь про велику боротьбу природно і неминуче породжує теодицею великої боротьби» [1, с. 7–8]. Нагадаємо, що теодицея є вченням, що узгоджує існування доброго, всезнаючого та всемогутнього Творця з наявністю темних сторін буття. Неможливо говорити про якості Бога у відриві від Його реакції на бунт у Всесвіті. Теодицея має давню історію в християнській теології, проте й тут адвентисти відрізняються певною акцентуацією, вважаючи, що виправданим Бог має бути щодо всіх аспектів, які стали предметом космічної суперечки, й тут слід враховувати насамперед нерозривність характеру Божого та Його морального закону, даного не тільки людям, але й усім розумним істотам у Всесвіті.

Згідно з теологією адвентистів, варто зазначити таке: Бог передбачив, що у Всесвіті буде зчинено заколот проти його правління та характеру. Він передбачив зраду частини ангелів на чолі з Люцифером, а також і те, що зведене людство приєднається до цих подій. З цієї причини ще до створення всього наявного, ще до того як почалося повстання Бог розробив план вирішення цієї проблеми. На відміну від супралапсаріантського погляду, згідно з яким Бог вирішив передвизначити одних до спасіння, а інших до смерті ще до гріхопадіння людини, адвентисти вважають, що реакція Творця на передбачений гріх полягала в розробці плану спасіння, проте не було заплановано конкретно, хто спасеться, а хто загине – ця справа стосується все ж таки сфери свободи кожної конкретної людини. А «Оскільки Бог всемогутній, гріх і зло існують, тому що Бог дозволяє їм існувати. Чому Він дозволив їм існувати? Це твоє запитання» [6], – зазначає адвентистське джерело, описуючи теологічні проблеми, що виникають унаслідок Божих всезнання та всемогутності.

Дилема має своє елегантне вирішення. «Деякі теологи встановили відмінність між природою Люцифера і його волею. Його природа, створена Богом, була хорошою; але його воля, яку він використовував, привела до гріха і зла. Бог відповідає за перше, але не за друге. Неправильне використання волі засноване, але не визначається свободою, якою Бог наділив Своїх розумних істот» [6]. Констатуючи, що у разі неправильного використання волі створеною істотою Богу би довелося заплатити занадто високу ціну, автор розмірковує, чи не краще було б Творцю відмовитись від Свого задуму до того, як Він почав творити. Так би вчинили ми. «Але Бог не такий, як ми! Як тільки Він вирішив творити, ніяка реальна або потенційна сила не змусить його змінити Свої плани. В іншому випадку страх гріха переміг би Його перш, ніж Він щось створив. Бог – Безстрашний, який, не змінюючи свого плану, вирішив протистояти проблемі гріха і зла і вирішити її раз і назавжди через свого Сина. І він це зробив!» [6].

Таким чином, Бог є виправданий (теодицея) не тоді, коли не йде на ризик, пов'язаний з даруванням свободи мислячим істотам, а тоді, коли Він ризикує ще більше – своїм Сином, що віддає життя заради викуплення грішних людей. Бог передбачає можливість виникнення проблеми, але допускає її, знаючи, як це вирішити. Завдання Бога – дати кожному грішнику другий шанс і водночас явити свій незмінний характер. Апостол Павло називає цей план спасіння таємницею: «що від вічних часів була замовчана» (Римлянам 16:25), «Боже мудрість у таємниці приховану, яку Бог перед віками призначив» (1 Коринф'янам 2:7). Виникнення гріха у Всесвіті не застало Творця зненацька. Спосіб, яким Він вирішує проблему гріха, біблійні автори, а вслід за ними й адвентисти вважають настільки дивним, що це остаточно покладе край повстанню у Всесвіті і дасть гарантію того, що ця ситуація більше не повториться.

Центром Божого плану спасіння є жертва Ісуса Христа (1 Петра 1:20), який згідно зі словами апостола Петра був відданий на смерть за грішників «певною волею та передбаченням Божим» (Дії апостолів 2:23). Апостол Павло наголошує, що спасіння дається лише завдяки Божій благодаті, милості, його не можна заробити власними зусиллями: «не за наші діла, але з волі своєї та з благодаті, що нам дана в Христі Ісусі попереду вічних часів» (1 Тимофія 1:9). У цьому аспекті розуміння адвентистів, незважаючи на велику увагу, що вони приділяють Закону Божому, є традиційно протестантським – тобто не законницьким, а навпаки, таким, що розвиває лютерівську тезу про виправдання людини виключно через віру.

План викуплення як остаточне вирішення проблеми зла в контексті Божої милості та справедливості. Характер Божий поєднує милість та справедливість, тому як би сильно Творець не любив грішників, Божа справедливість вимагає покарання грішника. Саме тому план спасіння, який був визначений перед створенням Всесвіту та виникненням гріха, завдяки жертві Ісуса Христа дозволяє Богові простити грішника. При цьому Божа справедливість не порушується, оскільки Христос своєю смертю задовільнив вимоги Божого закону (Римлянам 8:2-3). Таким чином, Бог залишається «справедливий» і тоді, коли: «оправдує того, хто вірить в Ісуса» (Римлянам 3:26). І людям, які приймають визначені Богом умови спасіння, дана влада «стати Божими дітьми» (Івана 1:12). Відповідно до предвічного Божого плану Бог обрав їх «у Ньому (Христі) раніше від створення світу» (до Ефесян 1:3).

Тож бачимо, що хресна жертва Ісуса Христа стала центром як спасіння, так і, відповідно, всього метанаративу великої боротьби, саме завдяки одночасному втіленню всіх якостей Божих і доленосному впливу на Всесвіт. Голгофська жертва найбільше продемонструвала контраст між люблячим і праведним Богом та його ворогом – підступним автором зла, дияволом, що довело велику боротьбу до свого піку, зробило цей метанаратив найвиразнішим, найчіткішим. «Смерть Христа на хресті – це кульмінація чотирьох Євангелій, і саме тут були відкриті приховані справи диявола. Смерть Христа підтверджує, що сатана є обвинувачем і підбурювачем всіх видів зла» [5, с. 157]. «План порятунку Бога, план викуплення – це єдине і остаточне рішення проблеми зла і людських страждань... Сатана був викритий. Смерть Христа підтвердила характер сатани як призвідника всіх видів зла і людських страждань і показала світу готовність Бога пожертвувати всім, щоб відновити своє творіння» [5, с. 176].

З виправданням Бога набуває виправдання і його моральний закон, принципи Його правління. Нападки ж ворога на закон Божий отримали теж належну остаточну оцінку. Контрастність у метанаративі повинна допомогти й людям зробити свій остаточний вибір. «Згодом наслідки гріха ставали все більш очевидними... Дев'ятнадцять століть тому, коли сатана надихнув людей вбити Ісуса, всі істоти в інших світах побачили насправді, що Бог

правий, а сатана – ні. Усі мешканці небес і інших місць бачили, що Бог є любов і що Його закон справедливий і необхідний. Але щоб дати жителям нашого світу широкі можливості зрозуміти проблеми у великій боротьбі й вибрати, до чийого боку вони хочуть приєднатися, Бог дозволив драмі гріха тривати ще кілька століть» [7].

Комплексне відновлення людини, а не просто прощення. Проте мета викуплення – не тільки показати, хто є хто у великій боротьбі, але й повернути все до належного стану, виправити зруйноване. Крім виправдання та визнання своїми дітьми Бог, згідно з предвічним планом, потурбувався, щоб відновити та зцілити людей, які навертаються до Бога, від внутрішнього гріховного стану. Цей процес перемини характерів відбувається завдяки перебуванню Христа у серці віруючого: «таємницю, заховану від віків і поколінь, а тепер відкрити його святим... тобто Христос у вас, надія слави!» (Колоссям 1:26-27).

Коли перша людська пара згрішила, Бог став ініціатором ворожнечі між сатаною та людиною: «І Я покладу ворожнечу між тобою й між жінкою» (Книга Буття 3:15). Цим Він показав, що сатана не отримав повної влади над людиною, таким чином Бог дав людині у її занепадому гріховному стані надію на спасіння й зцілення. Також у Божому плані визначена вічна нагорода тим, хто залишиться вірним: «в надії вічного життя, яке обіцяв від вічних часів необманливий Бог» (Послання до Тита 1:2). Ця ж сама ідея прослідковується у притчі Христа про овець та козлів: «Прийдіть, благословенні Мого Отця, посядьте Царство, уготоване вам від закладин світу» (Матвія 25:34). З іншого боку, у притчі описана доля тих, хто відмовився прийняти визначені Богом умови спасіння: «Ідіть від Мене, прокляті, у вічний вогонь, приготований дияволу та його ангелам!» (Матвія 25:41).

Тому, незважаючи на те, що основний конфлікт відбувся між Творцем Всесвіту та Люцифером, люди беруть безпосередню участь у цьому конфлікті, тож у наративі великої боротьби життя та особистий вибір людини має велике значення, завдяки чому також більш повно відкривається задум Творця та його характер. «У Писаннях є безліч випадків, коли сатана намагався зруйнувати Божий план викуплення, і на цьому шляху він домагався успіху. Нам не слід очікувати, що Бог проявить абсолютну божественну владу в протистоянні. Подібно до того, як сила Бога не завадила конфлікту зародитися на небесах, а потім торкнутися землі, Він продовжує надавати людям свободу в історії після гріхопадіння» [5, с. 159].

Сутність суперечки між Богом та сатаною у Старому Заповіті. Цікавим є порівняння концепцій Великої боротьби у Старому та Новому Завітах, точніше, нас цікавить розвиток цієї концепції та єдність її елементів, адже адвентисти не протиставляють Новий Завіт Старому, на відміну від деяких протестантів, а вважають їх єдиним цілим, що висловлює єдині думки, єдині ідеї, єдину теологію. У книгах Старого Завіту сатана безпосередньо рідко з'являється. Однак є два яскраві епізоди, де він відкрито виступає проти Бога. В історії про випробування та страждання Йова показано конфлікт між Богом та його противником. З одного боку, Бог сказав, що Йов: «невинний та праведний, що Бога боїться, а від злого втікає» (Йова 1:7). З іншого боку, «сатана представляє послух Іова як корисливий і стверджує, що, коли стане ясно, що послух Богу не принесе йому користі, Іов залишить Бога (1: 6-12)» [5, с. 154].

Напади сатани на Бога також згадуються у книзі пророка Захарії. У той час ізраїльський народ повернувся з вавилонського полону на батьківщину й планував відбудувати зруйнований храм в Єрусалимі, однак на заваді виконанню цих планів виступали навколишні язичницькі народи (Ездри 4). Керівниками народу тоді були Зоровавель та первосвященник Ісус, син Йоседеків. У видінні третього розділу книги Захарії пророк бачить цього первосвященника у забрудненому одязі, який символізував гріховність ізраїльтян. У цьому видінні Божий янгол та сатана протистоять один одному. «Сатана також звинувачує Бога в прощенні і прийнятті Ісуса» (Захарія 3: 1-5).

Справжня проблема тут – справедливість Бога: чи справедливий Бог, коли він рятує злодіїв і оголошує їх праведними? Люцифер стверджує, що Бог може проявити справедливість тільки проти порушника закону, що несправедливо проявляти милосердя до порушника» [5, с. 154]. Але у видінні Захарії Бог, незважаючи на звинувачення, приймає покаєння Ісуса, сина Йоседекова, одягає його в новий, чистий одяг, що символізує й прийняття Богом усього народу, цим самим стверджується право Творця проявляти милосердя, а не тільки справедливість до грішників. Це врівноважене поєднання милосердя і справедливості в характері Творця адвентисти вважають актуальним і дотепер. «Тема великих суперечок в адвентизмі, що зображає спробу Бога продемонструвати за допомогою плану порятунку Свою справедливість і милосердя у врівноваженій манері свого характеру, добре узгоджується з... турботою часу» [8, с. 194].

Боротьба сатани проти Христа та Церкви в Новому Завіті. У Новому Завіті найбільш яскраво опис великої боротьби описаний у книзі Об'явлення, 12–14 розділи. Центральне місце цього уривку займає видіння 12 розділу. Там представлено образ жінки, зодягненої у Божу славу, яку переслідує великий червоний дракон, який символізує диявола. Жінка ж символізує собою Божий народ, Церкву всіх часів (Ісаї 54, 2 Коринфян 11:2).

Важливою віхою у великій боротьбі є перший прихід Христа. У цьому видінні описане намагання дракона знищити Сина Божого, який народився у середовищі ізраїльського народу (Об'явлення 12:4). Однак сатані не вдалося погубити Христа, звести його до гріха чи перешкодити виконанню Його місії, після вознесення Христос став недосяжним для диявола, тому останній перевів свою увагу на жінку – Церкву: «А коли змії побачив, що додолу він скинений, то став переслідувати жінку, що вродила хлоп'я» (Об'явлення 12:13). Однак у цій боротьбі сатана знає, що йому вже не вдасться перемогти, оскільки своєю смертю на Голгофі Христос переміг диявола, і отримав право: «знищити того, хто має владу смерті, цебто диявола» (Євр. 2:14). Перед своїми стражданнями Ісус сказав: «Тепер суд цьому світові. Князь світу цього буде вигнаний звідси тепер» (Івана 12:31). Таким чином, сатана знає, що він програв у цій великій боротьбі: «що короткий час має!» (Об'явлення 12:12). Однак як перший бунтар проти Божого правління, він за своєю природою не може заспокоїтися, а навпаки, знаючи про свій скорий кінець має: «лютість велику». Нападаючи на жінку – церкву, сатана намагається: «звести, якщо вдасться, навіть і вибраних» (Матвія 24:24).

Місія Церкви АСД у контексті Великої боротьби. У видінні звертається увага на особливу групу віруючих: «останок насіння» жінки (Об'явлення 12:17), проти якої лютує дракон. Це вірні Богові люди останніх часів історії землі. Вони описані як ті, що: «бережуть Божі заповіді та мають свідоцтво Ісусове». А сатана лютує як проти Ісуса, так і проти Божих заповідей. Описуючи протистояння дракона проти Немовляти, церкви та останку насіння її, Іван бачить, що джерело цієї боротьби виникло ще з давніх часів: «І сталась на небі війна: Михаїл та його Янголи вчинили зо змієм війну. І змії воював та його янголи» (Об'явлення 12:7).

Цікаво, що в Біблії постать Михаїла завжди зустрічається у разі описання боротьби із сатаною чи силами, які виступають проти Божого народу (Даниїла 10-12; Юди 1:8; Об'явл.12:7-12). У разі дослідження Даниїла 10–12 адвентисти роблять висновок, що у видінні Даниїла 10:5-9 Михаїл зображений як: «один з перших князів», «великий той князь, що стоїть при синах твого народу» (Даниїла 10:13; 12:1). Водночас опис Михаїла з видіння Даниїла 10:5-9 дуже подібний до опису прославленого Господа Ісуса Христа з видіння Об'явлення 1:12-16.

Таким чином, можна зробити висновок, що Михаїл є одним з біблійних образів Ісуса Христа в контексті вселенської боротьби із сатаною. У кінці земної історії, в найтемніші часи Михаїл виступає як визволитель народу Божого: «І повстане того часу Михаїл, вели-

кий той князь, що стоїть при синах твого народу... І того часу буде врятований із народу твого кожен, хто буде знайдений записаним у книзі» (Даниїла 12:1). А 13-й розділ книги Об'явлення зображає діяльність сатани через його помічників: «звіра з моря (Об'явлення 13-1-10) та звіра із землі (Об'явлення 13:11-18). У той час розділ 14-й книги Об'явлення представляє Божу відповідь на дії сатани та попереджує мешканців землі щодо останніх подій. Тоді як світ буде зведений сатанинським обманом, ті, хто не буде підкорятися його владі, будуть покарані смертю, цей розділ зображає групу вірних послідовників Христа: «І я глянув, і ось Агнець стоїть на Сіонській горі, а з Ним сто сорок чотири тисячі, що мають Ім'я Його й Ім'я Отця Його, написане на своїх чолах» (Об'явлення 14:1). Вони описані як переможці в ці останні дні історії, які пережили такі великі досвіди випробувань, які не мав ніхто інший. Саме вони: «співали, як пісню нову перед престолом... І ніхто не міг навчитися пісні, окрім цих ста сорока чотирьох тисяч, викуплених від землі» (Об'явлення 14:3).

Останнім часом для мешканців землі лунає вістка перестороги, вістка трьох ангелів, які летять серед неба (Об'явлення 14:6-12): 1) Лунає заклик поклонитися Творцю, оскільки вже настала година суду Божого, 2) проголошується падіння Вавилону, релігійної системи, принципи якої суперечать Божому Слову; 3) описуються сумні наслідки для тих, хто поклониться звірині та прийме на себе її знак. Важливим моментом цих ангельських вісток є наголошення на дотриманні Божих заповідей та віри в Ісуса Христа. Саме ці дві характеристики є визначальними для належності людини до Божого народу, і саме проти них диявол ворогує. Закінчується 14-й розділ описанням Другого Приходу Христа, коли кожен отримує свою нагороду (Об'явлення 14:14-20).

Таким чином, головні питання есхатології, які порушуються в книзі Об'явлення в контексті Великої боротьби, є теми поклоніння і послуху Божому Закону. Книга Об'явлення порушує тему поклоніння звірині: «І їй вклоняться всі, хто живе на землі, що їхні імена не написані в книгах життя Агнца» (Об'явлення 13:8); «щоб земля та ті, хто живе на ній, вклонилися першій звірині» (Об'явлення 13:12); «усі, хто не поклониться образі звірини, побиті були» (Об'явлення 13:15). На противагу цьому лунає вістка: «вклоніться Тому, Хто створив небо, і землю, і море, і водні джерела!» (Об'явлення 14:7) та дає пересторогу: «Коли хто вклоняється звірині та образу її... то той питиме з вина Божого гніву, вина незмішаного в чаші гніву Його» (Об'явлення 13:9-10).

Книга Об'явлення порушує тему послуху Божим заповідям та відображенню Божого характеру в житті віруючих. Наявність печатки божої чи знамена звірини визначає належність людини. Божа печатка на чолі людини (Об'явлення 7:1-3) свідчить про відображення божого імені в житті та характері людини, її принципів (Об'явлення 14:1). З цієї причини ті, хто мають божу печатку, описуються як ті, хто дотримується божих заповідей. А зміст вістки першого янгола нагадує текст заповіді про суботу (Об'явлення 14:7; Вихід 20:11). Видіння Об'явлення 12 розділу описує виконання слів книги Буття 3:15. В обох уривках згадується дракон (змій), жінка та ворожнеча між ними. Показано велику роль, яку виконає: «насіння» жінки, яка зітре голову змію, тобто завдасть йому поразки і знищить його.

Розглядаючи есхатологічні теми, й особливо те, що пов'язане зі знаком звіра, адвентисти теж виходять на контекст Великої боротьби, ув'язуючи конфлікт останніх часів із питаннями, що постали від самого початку творива. «Коли ви повністю розумієте проблеми, пов'язані зі знаком звіра, ви розумієте щось набагато більше, ніж просто визначення сили звіра. Ви бачите протиріччя між добром і злом. Ви дивитесь на боротьбу між Христом і сатаною з питання Творіння» [9]. Водночас, як підкреслюють адвентистські теологи, народ Божий вписаний у цю боротьбу також через своє перебування у Христі й поклоніння

у день суботній. «Але я також ясно дивлюся на більш серйозні проблеми в протиріччі між добром і злом, коли диявол атакує сам творчий авторитет Бога, намагається знищити нашу людяність і намагається зруйнувати нашу згоду щодо того, ким ми є у Христі. Субота – це притулок. Я проповідую суботу як символ не законництва або справ, але віри: щосуботи ми відпочиваємо у Христі. Ми перебуваємо в Його любові і перебуваємо в Його турботі. Якщо одне значення слова антихрист – «інший Христос», який замінює Христа, тоді людські справи через силу антихриста замінюють дану Богом суботу чимось іншим» [9].

Позиція Еллен Уайт щодо концепції великої боротьби. Ми розглянули розуміння адвентистами основних елементів, з яких складається метанаратив великої боротьби. Насамперед їхнє розуміння базується на твердженнях Святого Письма. Проте адвентистська теологія формувалася й під впливом поглядів піонерів адвентизму. Найвпливовішою з цих піонерів і ранніх адвентистських авторів є Еллен Уайт. У її творах та висловах дуже яскраво відбилася теологія великої боротьби, до того ж авторитет цієї письменниці допоміг цій теології міцно закріпитися в адвентизмі.

Як зазначає Ентоні Макферсон, «Еллен Уайт (1827–1915) недвозначно говорить про зв'язок між Великою боротьбою і проблемою зла» [1, с. 7–8]. Ідея Великого протистояння між Христом і сатаною є центральною і найважливішою темою у працях Еллен Уайт, особливо в 7-томнику під назвою «Конфлікт віків». У першому томі цієї серії «Патріархи і Пророки» містяться такі назви розділів: «Чому був допущений гріх», «Спокушування та падіння», «План викуплення», які показують інтерес авторки до тематики великої боротьби та етапів розвитку цього конфлікту в історії Всесвіту. Також у цій книзі місіс Уайт робить акцент на виборі біблійних історій, де порушується тема протистояння між гріхом і праведністю. Так, наприклад, 31-й розділ книги «Патріархи і Пророки» під назвою «Гріх Надава та Авігу» описує подію, якій у Біблії присвячено Левит 10–11-й розділи, тоді як інші розділи цієї книги Мойсея містять досить скупі описи.

Джозеф Баттістон вважає, що твори Еллен Уайт можна краще зрозуміти саме через тему великого протистояння між Христом і сатаною. Також ця ідея прослідковується, коли вона характеризує біблійні персонажі. Вона показує, як тема цієї боротьби проходить через їх особистий досвід, і як вона приходить до свого розв'язання на особистісному рівні. Баттістон стверджує, що особливістю Еллен Уайт як християнської письменниці є розкриття «абстрактної теологічної проблеми зла» на практичному рівні конкретної людини [10].

Також розвиваючи концепцію великої боротьби, Еллен Уайт вдавалася до різних пересторог та повчань. Так, беручи за приклад історію, коли ізраїльтяни, подорожуючи по пустелі, забажали їсти м'ясо (Числа 11), вона розповідає про небезпеку діяти під керівництвом своїх мінливих чуттєвих бажань [11, с. 378]. Розповідь про перебування Авраама в Ханаані стала основою настанови про важливість благочестя у сім'ї [11, с. 141–142]. Розмірковуючи про поведінку синів священника Ілїї, місіс Уайт дає перестороги батькам, які нехтують дисципліною у процесі виховання своїх дітей. З іншого боку, описуючи дитинство Самуїла, вона подає це як позитивний приклад для розвитку характеру дитини [11, с. 551–564]. Бачимо, що метанаратив великої боротьби тісно пов'язаний із практичним благочестям та вихованням, адже саме принципи, закладені в дитинстві, впливають на вибір дорослих та призводять до вічних наслідків.

Також Еллен Уайт використовує біблійну типологію з метою розкриття вищевказаної теми. Вона зазначає, що старозавітні прообрази вказували на певний аспект особистості чи служіння Ісуса Христа. Наприклад, в історії принесення в жертву Авраамом свого сина Ісаака Еллен Уайт бачить прообраз хресної смерті Ісуса, коли Бог Отець віддає на смерть Свого Сина задля спасіння людей [11, с. 147–155]. Звісно, не можна назвати її пер-

шовідкривательською у цих питаннях, проте описи типології у серії книг «Конфлікт віків» вражають своєю яскравістю, узгодженістю, глибиною розкриття мотивів усіх персонажів і наслідків їхніх дій у контексті всієї великої боротьби.

Різні аспекти, які вказували на Христа, Еллен Уайт помічала у багатьох персонажів Старого Завіту. Вона, таким чином використовуючи типологію, з різних сторін описувала план спасіння та його втілення в історії, як Богу відповідь у процесі розвитку великої боротьби, відповідь, яка в космічній та людській історії мала своє поетапне розгортання. Коментуючи книги Нового Завіту, Еллен Уайт розкриває тему великого протистояння, зокрема, у разі розгляду притч Ісуса Христа в Євангелії від Матвія 13-й розділ. Там вона описує, як діє Бог для спасіння людини та які спроби здійснює сатана, щоб протистояти цьому процесу [12, с. 44–62, 70–75]. Також вона звертала увагу на розвиток християнського характеру. Саме повне відображення досконалого образу Христа в характері його послідовників є кульмінаційною подією історії спасіння. Саме це стане незаперечним свідомством перемоги Христа у Великій боротьбі [12, с. 314–319, 331–333]. Баттістон відзначає, що з погляду Еллен Уайт зціленням хворих, очищенням прокажених, вигнанням нечистих духів Ісус: «звершив рішуче вторгнення на територію сатани» [13, с. 202–475]. Цим він показав справжній Божий характер, який бажає звільнити людину від тягаря гріха [13, с. 202–475].

Особливим вкладом Еллен Уайт у розвиток концепції великої боротьби є погляд на роль Церкви АСД у великій боротьбі в останній період земної історії. В п'ятому томі «Конфлікт віків» під назвою «Велика боротьба» описала історію християнства починаючи від зруйнування Єрусалима римлянами у першому столітті та зосередження уваги на подіях Реформації в Європі XVI століття. Мета авторки – показати не всю повноту історичних даних (як вимагали би деякі інші історики), а скоріше дві тенденції – одну від Бога, іншу – від диявола, те, як вони стикнулися в історії церкви. Щодо адвентистського руху, то авторка розглядає період від часів Уільяма Міллера до часу знищення гріха у Всесвіті. Еллен Уайт детально змальовує різні хитрощі диявола, якими він буде зводити людей в останній час, роблячи наголос на ролі церкви останку в приготуванні світу до другого приходу Христа.

У багатьох своїх працях місіс Уайт звертає увагу на необхідність дотримання та незмінності Божого закону, з особливим акцентом на четвертій заповіді щодо святості суботнього дня [11, с. 214–219, 226–231, 253–259, 340–345; 14, с. 407–422, 525–564]. Крізь призму великого протистояння та приготування до другого приходу вона також розглядає важливість дотримання здорового способу життя для Божого народу [10].

Зв'язок метанаративу великої боротьби із доктриною святилища. Концепція великої боротьби має й інші аспекти, одним з яких є зв'язок із темою святилища в Біблії. Ця тема була осмислена в адвентистській теології таким чином, що утворила окрему доктрину, з якою пов'язана адвентистська ідентичність. Церква АСД має унікальне тлумачення служіння у святилищі як моделі всієї великої боротьби. «Ранне адвентистське богослов'я неявно передбачало, що Бог має Свій час, діє в історичній хронологічній послідовності, яка становить Його історію. Це неявне переконання дозволило їм усвідомити, що Бог керує Своєю роботою Порятунку історично через структуру святилища, і історично тлумачити пророцтва Даниїла та Об'явлення. Це спонукало їх розглядати біблійний метанаратив як велику суперечку між Христом і сатаною. Таким чином, доктрина святилища стала ключем, який відкриває для огляду «цілісну систему істини, пов'язану і гармонійну» [15, с. 56–57].

Адвентистський богослов Річард Девідсон розглядає теологію великої боротьби крізь призму святилища. В описі небесної війни між Михаїлом та драконом сатана названий як «обвинувач братів наших» (Об'явлення 12:10-11). Девідсон вважає, що цей уривок посилається на книгу Повторення Закону (19:15-21), де подано опис суду над неправдивим

свідком, який «неправду говорив на брата свого» (Повторення Закону 19:18). Коментуючи цей уривок, богослов стверджує, що цей процес відбувався у Святилищі: «перед лицем Господнім, перед священиками та суддями» (Повторення Закону 19:17). Вираз: «вони його перемогли кров'ю Агнця», також містить мотив святилища, оскільки агнець – це жертовна тварина. Початок війни на небі в останній книзі Біблії Девідсон пов'язує зі старозавітними уривками Ісаї 14 та Єзекіля 28. Саме в цих уривках він бачить розгортання конфлікту, який відбувається у небесному святилищі. Богослов вважає, що пророки, змальовуючи історичні постаті земних царів (Єзекіля 28:1-10), поступово переходять до описання божественного вироку істоти Люцифера, згрішившого херувима, який порушив небесну гармонію (Єзекіля 28:11-19). Образи «херувим», «свята Божа гора», «гора збору», належать до описання святого святих (Єзекіля 28:14,16; Ісаї 14:13); прикрашеного дорогоцінним камінням нагадує каміння на нагруднику первосвященника (Єзекіля 28:13); згадані музичні інструменти стосуються використання музики у поклонінні Богові в Святилищі (Єзекіля 28:13).

Таким чином, можна дійти висновку, що гріх у Всесвіті виник у самому святому святих небесного святилища. Небесний херувим, якому від Бога була дарована краса, слава та велич, що стояв у самій божій присутності зробив замах на те, щоб звеличити себе ще більше і стати на одному рівні з всевишнім Творцем. Богослов у дослідженні цих текстів робить висновок, що гордість та пихатість Люцифера призвела його до наклепу на Божий характер. Як наслідок, це призвело до «насилля» (Єзекіля 28:16), тобто відкритого бунту проти Бога. Він бажав собі такого поклоніння, яке належить лише Богові. А оскільки одним із викликів великої боротьби стало питання поклоніння, тому Девідсон запевняє, що саме святилище як місце поклоніння Богові стало полем цієї битви. Девідсон виокремив два напрями протиборства Люцифера: 1) безпосередній напад на Бога та його вірних; 2) створення конкуруючого виду поклоніння в підробному святилищі [16, с. 104–108]. Отже, як бачимо, доктрина про активну діяльність небесного святилища, копія якого була зроблена Мойсеєм на землі, також тісно пов'язана з ідеєю великої боротьби, яка нині триває на землі.

Висновки. У результаті комплексного аналізу суті та змісту теології великої боротьби визначено, що вона є центральною темою, з якою нерозривно пов'язана вся доктринальна система Церкви Адвентистів сьомого дня. Встановлено, що в результаті появи гріха люди не лише пожинають наслідки неправильного вибору та непослуху Богу, але й постійно перебувають у центрі конфлікту, який триває між Богом та сатаною. Наріжними каміннями, навколо яких триває велика боротьба, є: авторитет Бога, Декалог і людина. Тому для спасіння людини адвентисти визначили два складники – це дотримання Божих заповідей (моральний Декалог) і наявність віри в Ісуса Христа. Наявність цих двох аспектів у земному житті людини допоможе їй вистояти у великій боротьбі та отримати у нагороду вічне життя.

Список використаної літератури

1. MacPherson A.J. The Great Controversy as a Theodicy Response to the Evidential Problem of Evil Problem of Evil : PhD. Avondale College of Higher Education, Cooranbong, 2017. 297 p.
2. Texts of identity. / Ed. by Shotter J., Gergen K.J. London : Sage Publications, 1989. 244 p.
3. Ставроянні С.С. Партнерство церкви і суспільства у наративах української протестантської теології початку XXI століття : дис. канд. філос. наук : 09.00.11. Київ, 2016. 188 с.
4. Douglass H.E. The Great Controversy theme: What it means to Adventists. *Ministry Magazine*. 2000. URL: <https://www.ministrymagazine.org/archive/2000/12/the-great-controversy-theme>.
5. Stanley S. Evil and Human Suffering in View of God's Plan of Redemption in the Great Controversy Context. *Melanesian Journal of Theology*. 2016. No. 2. P. 149–176.

6. Rodríguez Á.M. Why did God create Lucifer? The Biblical Research Institute SDA. URL: <https://adventistbiblicalresearch.org/materials/why-did-god-create-lucifer/>.
7. Glass S.H. The Great Controversy. The Seventh-day Adventist Church. 2016. URL: <https://www.adventist.org/articles/the-great-controversy/>.
8. Zackrison E.H. Seventh-day Adventists and Original Sin: a Study of the Early Development of the Seventh-day Adventist Understanding of the Effect of Adam's Sin on His Posterity : Ph.D. Andrews University, 1984. 470 p.
9. The Mark of the Beast: Has the message changed? *Adventist Review*. 2018. URL: <https://www.adventistreview.org/1806-36>.
10. Battistone J.J. Ellen G. White's Central Theme. *Ministry Magazine*. 1975. URL: <https://www.ministrymagazine.org/archive/1975/10/eilen-g.-whites-central-theme>.
11. Уайт Е. Патріархи і пророки. Київ : Джерело життя, 2000. 749 с.
12. Уайт Е. Наочні уроки Христа. Київ : Джерело життя, 2005. 304 с.
13. Уайт Е. Желание веков. Заокский : Источник жизни, 1993. 835 с.
14. Уайт Е. Велика боротьба. Київ : Джерело життя, 2001. 640 с.
15. Canale F. From Vision to System: Finishing the Task of Adventist Theology. Part III Sanctuary and Hermeneutics. *Journal of the Adventist Theological Society*. 2006. No. 2. P. 36–80.
16. Davidson R.M. Cosmic Metanarrative for the Coming Millennium. *Journal of the Adventist Theological Society*. 2000. No. 11. P. 102–119.

THEOLOGY GREAT STRUGGLE IN THE TEACHINGS OF THE SEVENTH-DAY ADVENTIST CHURCH

Valentyna Kuryliak

National University of "Ostroh Academy",

Faculty of Humanities, Department of Cultural Studies and Philosophy

Seminarska str., 2, 35800, Ostroh, Rivne region, Ukraine

The article comprehensively reveals the essence and content of the theology of the great struggle as one of the key doctrinal teachings of the Seventh-day Adventist Church. The term “great struggle” is defined from the point of view of Adventist interpreters, a phenomenon in the context of a unique narrative approach to the causes of evil and good, emphasizing that the cause of the universal controversy is a reluctance to obey the requirements of the Decalogue and God's rule. It is noted that according to the teachings of the Seventh-day Adventist Church, the cause of evil, sin, and suffering in the universe is a rebellion against the authority of God. It is stated that this doctrine unites all the other doctrines and religious principles of Seventh-day Adventists. It is established that the precondition for the great struggle between good and evil, according to Adventist teaching, is the freedom of choice of God-created beings. The central theme of the great struggle is three key factors: the authority of God, the Decalogue, and the character of man in the context of freedom of choice. The concept of the indivisibility of the Old and New Testaments in Adventist teaching is examined and it is determined that it is based exclusively on the 10 commandments of God, which have not lost their authority to this day. The position of Adventists on the doctrine of theodicy is considered, in the context of which it is determined that the story of the great struggle inevitably generates theodicy of the great struggle. That is, according to Adventists, it is impossible to speak of the qualities of God in isolation from his reaction to the rebellion in the universe. The theology of the process of human salvation, which is a direct participant in the great struggle, is studied. It has been established that the eschatology of Adventists is inextricably linked with the events of the last battle between good and evil, which will inevitably take place on Earth during the second coming of Jesus Christ. The conclusions state that around the idea of a great struggle between good and evil Adventism has built a coherent concept to explain the cause of origin in the universe, the causes of “falls” of man during life on Earth and human salvation.

Key words: theology, great struggle, Decalogue, Seventh-day Adventist Church.